

Quinzenari defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa comarca.

Redacció i Administració

Quatre Cantons. 2. ARTA

Any III

Dels treballs publicats no son responsables els autors

Nos tornen els originals

Artá, (Mallorca) 20 de Maig de 1919

PREUS

Espanya: Trimestre 0'75 Ptas.
Any. . . 3'00
Estranjer . . . Doble

Se paga
a la
bastreia

Núm. 68

Cap a la revolució

No hi ha cap dubte que p'el camí emprat fa poc temps a dins Espanya se va cap dret a la revolució. Els nostros obrers, especialment els qui no senten en son cor la fe cristiana que professaven els nostros avis estan ulls oberts mirant lo qu'està passant a les nacions estrangeres i creuen arribada la seua hora. I jo pregunto: ¿Al dir la seua hora, que volen significar? Es ben clar, que tots els que no són còdits no pretenc més que lo que per llegitim dret les pertoca, això es el millorament de posició, una més folgar la vida, un millor guany per a frontar els seguits encariaments de les subsistencies, amb un mot, millorar son estat present.

Més no tots els obrers s'aconorten amb això, no tots creuen que l'hora arribada sia la del millorament social mediant lleis equitatives del capital i el treball, sinó que creuen qu'es l'hora de la revolta, del capgirament del mon, de pendre ells el govern de les nacions: de despollar als rics actuals de les seues propietats i dels seus capitals, per gaudir ne ells l'usdefruit gosant al mateix temps de veure als senyors d'avui obligats a guanyarse el pa de cada dia amb el treball manual, amb una paraula, creuen qu'ha arribat l'hora de la repartidora.

Nostros, amants de l'ordre social, pero amants també de la justícia volém cridar l'atenció de la classe obrera, especialment pels qui encara se deixin dominar p'el seny a fi de que no se deixin enganyar p'els cappares del actual moviment que poden il·lusionar-los de tot d'una amb un benestar aparent, però que les duen cap dret a la misèria i esclavitut mes espantosa; Perque revolució vol dir, sang fam, esclavitut, despotisme: tot lo mes negre i funest qu'un se pot imaginar.

Pot ser qu'els directors d'aquest trasbalsament voldrien que no se vessés ni una gota de sang; que tot se capgirés pacíficament, qu'el mon se transformés com en un sòmit que totes les classes i tots els homos se conformassen amb el programa del Sindicalisme, tot lo qual es imposible; però suposant i tot qu'això fos una realitat es bo de veure que sol el trasbals del canvi duria al mon la confusió mes espantosa, i serien terribles les conseqüencies qu'aqueix canvi ocasionaria. Qu'es pensi just el trastorn que du un canvi

de Govern sense una preparació deguda, i es compendrà l'importancia que podria tenir el triomf momentani del Sindicalisme. Tenim un exemple a Portugal. Se volgué canviar un Rei amb un president. I els desordres s'han succeïts, la indisciplina s'es extesa en totes les classes socials i la revolució està sempre allà a l'ordre del dia.

Els Sindicalistes poden conseguir fer triomfar sos ideals, però, qu'es desenganyin tots els còdits, i tots els qui hi van de bona fé; haurán de triomfar per la força i a costa de molta sang i moltes vides, com pasa actualment en Rusia, per afiançar-se en el Govern s'ha de exercir una tirania molt més cruel que no la que puguin seguir els actuals governants i han de causar més victimas que les que causaria la defensa del territori de un atac de nació inimiga. El triomf del ideal dels Sindicalistes no pot mai dur la pau, la tranquil·litat i el benestar a la nació, ni fins i tot als individus, al contrari cada ú de nostros tocara les conseqüencies, i no tendriem segura ni la nostra propietat ni fins la vida.

Mes cal veure que tots els obrers combreuem amb les teories sindicalistes, ni la gran majoria demanen el triomf d'aquestes idees disolvents amb coneixement de causa, sinó que'ls directors d'elles les fan creure que amb la victoria de sos ideals hi va aparellat el benestar, l'equitat i la justícia.

Es hora, idó, qu'els qui hi veim clarament en aquesta qüestió, aném a defensar lo últim que mos queda ja, qui es la bona fé de la major part de la classe obrera. An aquesta bona fé l'ataquen els amics del desordre per conquistar-la a son favor porque saben qu'al conquerir-la son a la revolució revolució en la qual els directors han de ser els unics beneficiats. I idó aquesta bona fé ha de ser també el baluart a defensar per la gent d'ordre, i per defensar-lo no queda més qu'una arma qui es posar-nos amb tot el cor al costat dels obrers, i donarli tot lo que en justícia les perteneix. No regatejar-los cap de les reivindicacions an'a que aspiren els qui estimen la justícia. Fer-los participants en totes les empreses de la part dels beneficis que les pugui perteneixer. Cumplir amb ells lo que la sàbia Enciclica de SS. el Papa Lleó XIII *Rerum Novarum* senyala. Elevar els sous o jornal dels treballadors fins an el punt de que puguin viure tranquil·lament ells i sa familia, vestir-se decentment, soplujar-se en casa higiènica, poder instruir i educar be

a sos infants i fer un reconet per quant serán vells, i serán agotades ses forces en el treball. Però, aqueixes ventatges no basta otorgar-les a les sotges, sinó qu'es necessari predicar, fer qu'ells vegen quesols se poden conseguir entre la gent d'ordre, i mediant organitzacions pacífiques que entrin en pacte raonable am els qui posseeixen avui el capital i son amos de grans propietats. I això sí, de cap manera concedir alternativa a les organitzacions sindicalistes, ni voler pactes amb els revolucionaris, ni acovardar-se devant les amenaces dels caps de colla. Aquests son pocs, la gran majoria qui les segueix, ehi es per si duen a la realitat les seues prediques, poder agafar quel-com. Oferim-los, idó aqueixes ventatges abans de que se sumin als qui van cap a la revolució, i aquesta quedarà afluada.

Afegi

La Solució del problema social

Amb motiu de la passada vaga general de Barcelona s'ha escrit molt i entre tot lo lo qu'hem llegit no veim res qu'encerti tant, ni que sia, tant raonat i pesat com l'article que publicà el senyor Cambó capdeventer del regionalisme, demunt *La Tribuna* de Madrid.

La veu tant catalana i tan autorisa 'a del il·lustre patrici clama amb vibrant carivendència per a que el problema social sia canalizat prontament dins l'única via raonable qu'es naturalment, la mateixa per a ont son canalizats els problemes socials en les grans nacions ezeplars.

Creim de gran utilitat p'el nostros públic darli a coneixer lo més essencial del pensament del savi polític; per això a continuació posam una versió dels principals fragments del seu ben meditat article.

No pot destruir-se el capital ni pot destruir-se el treball, porque tal cosa sig. if ca sempre destruir la producció. S'ha de determinar la part i els drets que han de tenir en la riquesa el capital i el treball, que l'han creada.

I es cosa natural que l'un i l'altre forsi en tenir la millor part; pero fora bo

rie que anassin minvant i destruint el patrimoni que s'han de repartir. I això és lo que avui s'està passant a Catalunya!

Que fins ara han sigut possibles grans injustícies socials i que hem pogut veure, a Catalunya i a tot el món, en períodes de gran prosperitat per a un negoci, com tot el profit era per el patró, sense que l'obrer aconseguís ni una millora? Es veritat, indiscutible veritat que explica el gèrmèn de rancúnia i de protesta que trobem en els fons de les reivindicacions obreres en totes parts del món.

Que sense l'organització del proletariat, sense les batalles que ha llurat i les victòries que ha obtingut no s'hauria creat un ambient propici a la transformació social, que a tot arreu s'està operant? També és una veritat innegable, a la qual tots ens devem rendir!

Poró, ¿no us sembla que aquestes veritats estan ja en la consciència de tots i que és arribada l'hora en que s'han d'establir normes noves que regulin les relacions entre el capital i el treball, perquè no puguin subsistir aquelles injustícies i per a que no hi hagi necessitat d'aquestes batalles?

¿No us sembla a tots, obrers i patrons, que ha arribat el moment de que suspenguem la lluita i sense desermar-vos, comencem a parlamentar?

Vosaltres, obrers, ¿no veieu que avui, en la negociació raonada, obtindreu tot illó que vos convingui obtenir? I vos dic el que vos convingui obtenir, perquè de vegades l'èxces de la victòria anula la victòria; una concessió superior a la resistència de l'indústria que ha de mantenir-la és concessió aparent i transitòria que la realitat la rectifica o la mort de l'indústria la cancel·la?

I vosaltres, patrons, ¿no veieu que, en definitiva, haureu de donar tot allò que poguéu donar? I no vos fiéu de que la força posada al vostre servei, vos pugui permetre negar el que amb raó se us demana. A l'endemà de la victòria de la força, començaria el règim del terror i de la violència, que prepararia la futura capitulació.

Ha arribat el moment en que tots, patrons i obrers, teniu el deure de tractar; vos ho aconsella el vostre interès i vos ho exigeix el vostre patriotisme.

I heu de tractar en termes d'igualtat, puix sense igualtat no hi ha tracte. I parlo de tractar i no d'imposar-se ni sotmetre's.

***

En els moments de transformació que ara vivim, quan en un mes es registren alteracions econòmiques que abans no esdevenien un quinquenni, tant i més urgent que resoldre una reclamació concreta—que sempre serà una justia tranzitòria i breu—és crear l'òrgue i el sistema que assegurin al obrer la normal obtenció, a cada moment i en cada indústria i en cada ofici, de tot allò que sigui possible i per tant, just que's concedeixi.

Auments de salaris que permetin al obrer millorar sa vida; disminució d'esforç que'l faci més home i menys màquina, no deuen tenir altre límit que la competència exterior i la capacitat de l'economia anterior. Amb mesura, que no vol dir regateig, i amb prudència, que no vol dir timidesa, es podria anar a totes les millores de salari i totes les reduccions del esforç personal compatibles amb la prosperitat i la vida de la nostra economia catalana.

Ja se bé que a voltes son l'apatia del patró, l'imperfeció de son utilitatge industrial i sa mala organització comercial les que encareixen el cost de producció i obliguen, per a salvar una indústria, a que sigui l'obrer qui hagi les culpes del patró. I això no pot continuar! El patró que no posi tot son esforç en en que'l treball del obrer dongui el màxim rendiment, no deu trobar en els seus com-

panys de classe un concurs suïcida per a excusar la seva falta. O perfeccionar-se, o sucumbir. L'endarreriment, la incompetència i l'egoisme d'alguns no deuen perjudicar a tots.

Peró, se també que algunes vegades son la falta de zel, de disciplina i d'adaptació a les modernes normes de treball, per part dels obrers, les que minven el rendiment del treball, encariant, innecessàriament, el cost de la producció i debilitant la força expansiva d'una indústria. I tampoc les representacions col·lectives dels obrers deuen amparar, per esperit de classe, les culpes, els vicis i les rutines de sos companys.

Que l'obrer dongui el mejor i mes eficaç rendiment, i que'l patró organitzi la seva indústria o el seu ofici per a que el treball pugui donar, amb el menor esforç, la màxima eficàcia.

I al marge d'obrer i patrons, les Corporacions públiques, i la primera entre elles la Mancomunitat catalana i el Poder autonòmic català que vingui a substituir-la, han de donar al obrer català tots els mitjans de perfeccionament professional, que puguin trobar els obrers dels pobles més avançats de la terra, d'aquells pobles que, amb la seva competència poden posar límits a les possibles millores en favor dels nostros obrers.

I acabem amb l'imperi de la violència, que pot destruir-ho tot, i anem a la deliberació serena i a la justícia implacable, però raonada, que tot ho pot resoldre i pot salvar-ho tot!

F. CAMBÓ

BIBLIOGRAFIA

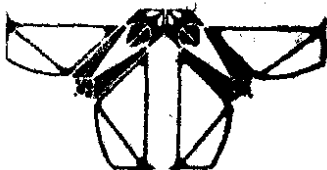
El problema preocupant

Amb aquest títol hem rebut un follet de 32 pàgines, editat per l'impremta «L'Esperança» i galantment escrit p'el prestigiós mestre de San Juan, D. Josep Rosselló Ordines. El Sr. Rosselló, amb bisturi habilitment manetjat destapa les cangrenoses nafres de que està plé el cos social mallorquí, però al mateix temps com a metxe expert proposa el remei salvador que es la creació d'una *Lliga del Millorament social* que dugui a cap una intensa actuació social sanetjadora i educativa.

Fa una crida a tots els elements que'estan en condicions d'actuar, així del sexe masculí com del femení, distribuint la tasca de cada un en dues juntes, masculina i femenina que tendrien cada una quatre seccions; 1.ª d'acció sobre els nins, o nines, 2.ª sobre els joves, 3.ª sobre mares o pares i 4.ª especial. A cada una descriu sos fins socials, els medis pràctics un apèndix amb orientacions sobre la matèria.

Seria convenient que'els qui puguin ajudar a divulgar aquest follet heu fessim per tots els medis possibles, que de comprendre-se està cridat a fer molt de bé.

Sia l'enhorabona al Sr. Rosselló al qui, agraim l'exemplar que mos ha enviat i dedicat

Crepuscular

*Pat! El sol se'n va a la posta...
Ja ha arribada la seua hora!
Plang el vent... La terra plora...
Mor el jorn... La nit s'acosta!*

*La mar ronca sordament...
Parpellejen les estrelles
Com abans de maravelles
Esteses p'el firmament...*

*Tot respira melangia...
Cau la nit com una flosa
Demunt la tomba del dia...*

*I tot calla... Tot reposa...
Corren aires d'agonia...
Mor el jorn... La nit es cosa...*

MIGUEL LOPEZ

Cercant l'amor

A NA JUANA RIERA

*Quant estic dins et boscatje,
Passetjant sota't rematje
Espes i olores del pi;
Sent una veu que me diu:
«Mira com tot te somriu
Veus, aquí tot es divi.*

*Tot fa ganes d'estimar
No's sent els aucells cantar!
I la font que remoretja,
I les fulles que's desprecien
Dels arbres quan se remenen...
I'l mar que l'aigua rebetja...*

*I'l soroll del ventijes
Que'mb el cant del rassinjol...
Fan tan dolça melodia...
Aquesta musica rara
Bella i trista que sens ara
No t'ompl el cor d'alegria?*

*I jo li contest: «Natur».
Tu que'm mostres l'hermosura
De ton bellisim verger;
Tú que'm dones cix encis.
I em fas esser tan felis,
Jo't vull preguntar: No's ver*

*Que'l qui respira ta flaira,
I sent els sospirs del aire,
I en tu hi troba la dolçor
De tots els homes tan cercada,
Diquesme: No's ver aimada,
Qu'aquest ha trobat l'amor?*

JOAN LLABRES

Palma Abril de 1919

Mirando el porvenir

El nostro car amic Mossen Francesc Surreda Blanès jove capellà de tropa, resident a Larache donà en el local del Comitè Nacional dels exploradors d'Espanya a Madrid, el dia 21 de Novembre prop passat una notabilíssima conferència que fou molt aplaudida i merescué que la hi publicassen aquells Exploradors.

Va il·lustrada amb varies fotografies del autor vestit d'uniforme S. A. R. el Príncep d'Asturies amb l'uniforme d'explorador i alguns altres.

Amb la lectura de aquest treball molt heu pios hi hem passat una estona agradable!

sima. Es d'aquells treballs de lectura amene qu'al comensar-se un no pot deixar-lo sense acabar. Felicitam coralment al nostre amic i li agraïm l'explicar rebut

El primer de Maig

La festa obrera del primer de maig es anava enguany amb semblant animació dels demés anys.

El disapte a vespre al local de La Federació Obrera, hi hagué mitin i música. Parlaren els consuetuts, Pere Papa, Retgidor Tit etc, amb les estridencies acostumades. Gent regular.

El primer de maig el mati en Pere Papa i en Fava anaren a predicar a St. Llorens des Cardassar. Donaren a conèixer l'oratoria dels artenencs i vengueren entusiasmat de la compostura i bon-harmonia dels Llorensins.

Aquí a les 6, hi hagué diana, voltant la música pels carrers de la vila.

A les 9 manifestació obrera p'els carrers del poble amb banderes música i cant. Anà fins a la Sala presentant les peticions al Batle. Les va rebre el batle accidental D. Juan Casellas, Feren les ja acostumades. La manifestació se vegé més animada qu'els demés anys. Se calcula qui hi havia trescents obrers per amunt. Una novetat, també hi acudiren dones enguany. La cosa s'anima.

Al tornar arribant a l'obra hi hagué crits de visca, poesies i discursos. També en aquest acte hi prengueren part dones.

Al capvespre vengueren gran nombre de gabellins per ajudar a la tarda literaria. Aquesta se celebrà a les tres i mitja al Teatre Principal. Uns cuans afiloteils digueren cançons. Una guarda d'atlots i joves cantaren un parei de trossets dirigits p'en Toni Seu des Moli. Varen ésser aplaudits, i es directó digué: (Visca es coro! que va ser contestat amb visca. Parlaren alguns Gabellins, en Papa i es retgidor Tit, Els discursos se sentiren poc perquè l'ablotea que hi havia feia molt de renou. Be els oradors deien, brutos, animals i materials an el públic renouer pero aquest seguia fent renou i no deixà sentir casi res.

Public moltíssim. El local estava ple de gom en gom.

Entusiasme de cada dia més, Aquest augmenta tant com dies perden en sa actuació les entitats catòliques de la vila. Està dit tot.

Lluch ardent

Avicultura

OUS I AVIRAM

Jo crec, que qualque coseta havem de dir a demés de la manera de criar gallines i polllets, i axi es que convé que sapi l'Ajuntament de Ciutat que noltros pagesos no estam satisfets de la seva actuació en vers de la Junta de Subsistencies, en lo d'ous i aviram.

A Ciutat es sense cap dupte lo que mes entre ceya i ceya han duit, son els ous i aviram, i sense pipelletjar sempre han tengut abarrota des mesures perque Ciutat tengues baix preu ous i aviram a bastament.

I deman lo

Que es lo que ha fet l'Ajuntament de Ciutat i la Junta de Subsistencies, perque augmenta sa producció d'ous i aviram?

Ha tengut aingá (descontant es comers d'es

trust) benefici a proporció del 50, per 100, del mal que han fet a n'els pagesos, a n'els pobrets? (perca podem dir que a Mallorca sols son els petits conradors que produeixen ous i aviram.)

Quantes coses de més primera necesitat estan al preu que volen els que en venen, sobre tot en els pobles?

Jo encara no he vist el pa únic, ni tassat el segó, ni el blat de les indies, ni que sia vera la tassa del blat, ni altres moltes tasses, i he vist mes d'una vegada privar que duguin de Ciutat lerina als pobles.

Ets ciutadans volen barato, pero no pensaren a tassar las tarifes del ferro-carril ni dels vapors per aquells articles de primera necesitat.

Será que no hei pensaren o es que no volen posar-se malement amb aquelles companyias.

No hagués estat mes útil i just, que en vers de servir-se de sa violencia i privar s'embarc des productes d'es galliner o limitarios, o avui tanc i demá obr: i sense preocuparse de lo que menja una gallina, que costa de produir una dotzena dous, preu terme mitj tot l'any i coses per l'estil; haver fet qualca coseta perque el pagesos haguesin pogut intensificá s'industria i millorar saviram que amb el mateix gasto hagués dat un grapat de dotzenes més dous cada gallina durant s'any i deixant ous a Ciutat i aviram a preu corrent embarcar a Barcelona, noltros pagesos, els productes sobrants?

Que no sabeu que sa petita industria de gallines que ses cases de cap tenen, era per baratar els seus productes amb «oli, arrós, sabó arengades, monjetes, patates fasols, gúias, fil, petroli etc.» i que avui tots aquells productes s'han fets molt mes amunt que el preu dels ous i l'aviram (entenguemmos a Mallorca) i a causa del votro tenir se clau per tencar i obrir s'embarc?

Que no sabeu que el menjá de l'aviram ha pujat molt més de lo que voltros haveu deixat pujar el ous i aviram?

Que no sabeu també, que noltros pagesos mos havem temut mes d'una vagada que per voltros menjar els ous barato haveu concedit privilegis odiosos a n'els dels «trusts»

O vos pensau també que noltros pagesos no hagem provat de pasar mesos i mesos sense tastar ous ni carn blanca de gallina, a pesar de tot viviem sans i robusts, i per aquixa meteixa causa tenim sa convicció de que ous i aviram es més menjar de llepols o malats que no de primera necesitat?

Heu estodiat bé voltros de ciutat que posau tantes pitjes perque no se declari libre l'exportació de ous i aviram, i que ara darrerament la Junta de Subsistencies heu nega a dues sociadats agricolas que en demanaven una de S Juan i s'altre de Felanitx, si aquests artic les podien ésser substituïts per altres que tenguesin la mateixa relació nutritiva que poguesin formar les mateixes substancies necesaries pel número de calories que necesita el cos humá i li donen els ous i aviram, en productes que costin manco de produir?

Haveu mirat mai?

Noltros que tenim bestiar, sabem fer un estudi i darlos lo que a més baix preu mos dona el mateix resultat que aquells articles que esent cars domés donen lo que dopen als altres barato.

Peró es ben segur que si noltros poguesim dir: «daumos tal article a tal preu», sense perjudicar ningú no heurieu perdut temps amb aquest estudi científic o económic i es contes sempre mos rotarien per la molta malicia que per per sa per desconexement del asunto se hagin perjudicat tantisines families pobres, per no haver mirat de substituir els ous i aviram amb altres productes que a més baix preu i per lo tant sense pérdua pel productor se produeixen i haguesin desempenyat (de peledá endine el mateix fi dant el mrtex resultu»

Poc heu fet acertar i molt esgarrat en qüestió de subsistencies, i res per estimular a produir, sino tot lo contrari, haveu mort industries, sembrat s'alarma i tot axó du la disminució de la producció.

La Junta de Subsistencies deu haver de armonisar els interesos del productors amb els dels consumidors, pero mai per mai, nafrar a un per beneficiar a s'altre, per lo que les acon-

sei (i el refra diu; "de conseis no ten vegis mai fart...)

1. Que mirin si els ous i aviram poden ésser substituïts per altres productes més económits de produir i donin el mateix resultat per la nutrició del cos humá.

2. Que mirin si podrien fer de modo i manera que l'aviram mallorquina que avui poble els galliners fós millorada i reemplasada per aviram que menjant igual pongués trenta o cinquanta ous més per any i gallina.

Com jo som clar com s'aigo com bon pagés, he dic lo que hei trop.

L'amo de sa clasta

CONFERENCIA IMPROVISADA

El dia primer de Maig al horabaixa arribá Mossen Pere Dauza Aixell, natural de St. Feliu de Guixols i resident a Banyoles d'aons hi ha esteblert un esponentó Sindicat Católic del qual n'es ell el Conciliari. Forma part d'una comisió de propaganda a Balears a fi de confederar els sindicats avui axistents a fi de tots junts obtenir las grans ventatjes que de la Confederació s'en poden obtenir.

Entrevistat amb part dels Consells de la Caixa Rural i Junta de Sindicat demaná per reunir els socis d'aqueixes entitats i explicarlos el funcionament de la qu'ell dirigeix i conveniencia fins de la Confederació.

A l'hora qu'era les 9 del vespre, no era posible reunir-los, pero els de més aprop de de la Caixa, avisantse uns els altres compergueren en número d'una corentena, als quals se dirigi Mossen Dauzá amb tó franc i paraula fácil, com en una conversa d'amics qu'es coneixen de temps enrera. Digue que no venia per cap interés particular, que ell no era, un viatjant de comers, pero que venia amb un interés colectiu, viatjant idees que duites a la practica podien ser profitoses per tots.

Explicá amb profusió de detalls el funcionament del Sindicat de Banyoles, recalcant la manera de funcionar de cada una de ses seccions, segurs de malaltia, segurs de bestiar, segurs de les cullites, farinera secció de compres i ventes en comú, etc. etc.

Digué qu'allà han anat a suprimir els intermediaris entre el productor i el consumidor, comprant el Sindicat els productes als mateixos pagesos i venent-los directement a Barcelona, Frange o America, aixó en als principals mercats.

Explicá com la Junta de aquell Sindicat se sent estimulada p'els socis que tots se preocupen per el progrés de la socie lat i l'estimen perque la coneixen i toquen amb ses mans els beneficis.

Perlá de la conveniencia de confederarse per poder extreure més facilment i a més alt preu els productes d'aquí: porcs oil, ametles, etc i molt més ara que la Confederacio contarà amb l'ajuda del Banch comercial Agrari que facilitarà totes les operacions mercantils dels Sindicats confederats.

Acabá oferint-se ell a contestar totes les observacions que se li volguessen fer, a contribuir al éxit de totes les empreses de la nostra entitat i oferint igualment els productes de Banyoles per medi del Sindicat que representava.

Sa conferencia qu'acabá a les 11 del vespre fou molt de gust dels auditori que's planyia de què per no haber-se sabut amb anticipació, no pod, a haversen aprofitat molta mes gent d'assuntos tan interessants per tot el poble.

Voldriem que fés aquest seitor una altra,

passada perquè sos bellissims projectes fossen coneguts per tothom i que se duguessen a cap en el nostre Sindicat.

Sindicat Agrícola

En aquesta secció darem conta del moviment del sindicat en la nostra Caixa Rural, ja que es de tot punt necessari que els nostres subscriptors coneguin una obra tan important una obra que ha d'esser la salvació del nostros Pagesos procurerem esser clars, per veure si les ferem comprendre les ventatjes de l'associació i els immensos beneficis que d'ella s'en poren treure.—Avuy no es possible la vida sense l'associació, ella es la qui fa els homes forts per conseguir el seu millorament i amb ella hi ha la vida en comú, que fa que els homes se coneguin i aprenguin a sufrir-se uns amb els altres, unint les classes i llevant els odís, que son els qui destrueixen els pobles. En els pobles qui tenen la sort de destruir l'individualisme, es allà aont se poren veure millors associacions i en lo que respecta a l'agricultura tenim un sens fi de models en los quals se pot estudiar el gran bé conseguit, el millorament i els immensos beneficis obtinguts, aquí teniu un cas per mostre: *L'Unió de Pagesos de Balaguer i sa comarca*, de Catalunya, no fa gaire temps va comprar una finca de mes duescentes hectàrees amb el propòsit de fer lots i repartirlos entre el seus associats que no fossin propietaris. Aixó sense la associació no s'haguera conseguit i aquí sa mateixa agrupació organiza pels seus associats un Celler Cooperatiu, un molí d'oli, una farinera, una desgranadora i tot lo necessari per transformar les seues primeres materies i durles a la venta directa, an el consumidor o bé per l'exportació.

El cas de Balaguer se podria molt bé repetir a Artá si deixassim de banda el nostre caracter individualista, procurant destruir aquell adagi tan amb us dins les nostres converses, *societat.... amb sa dona*.

Els propietaris i grans pagesos també'n treuen grans beneficis de l'associació, tota la segona part del que han fet a Balaguer, es també bo per ells i ademés, *els segurs del bestió, les compres en comú, les pensions pels vells*, son altres formes o meners d'obtenir al cap de l'any grans beneficis.

Perque aquets siguin apreciables es necessari que l'associació sigui numerosa, que els associats estiguin aplegats amb fe i entusiasme per dur envant l'obra; però, encare que no siguin avuy molts els qui estan a cobro de la jove aizina que ha per nom Sindicat Agrícola d'Artá, se pot ben dir, sense por d'esser contradits que els beneficis obtinguts en lo que va d'any, no son de despreciar, vet aquí una relació de lo que per benefici dels associats te acordat la Junta Directiva.

Dels gèneros que toca el Sindicat, adobs quinicts, faves, xitxaros, ordi, civada, blat de les indies, garroves, etz. en dona el dos per cent, en forma de cupons reintegrables els mesos d'Abril i Octubre, de les farines l'un per cent i per ajudar a resoldre la crisi de les substancies, ven a les classes treballadores farina, an el preu de cost o inferior, com está succeint ara.

Ja fa temps que s'adquiriren eines e instruments de conrar, dels que no es propi que tengui cada conrredor o siguin els d'us a temporades, i aquestes eines i aquests instruments les beneficien els socis mitjansant una petita renta, insuficient per l'amortisació i conservació, mirauó.

Un pulverizador «Muratori» de 13 litr. propi per vinyes i arbres. 0'50 pts. diaris.

Un pulverizador «Muratori» petit de 3 litr. molt útil per lo manuable, 0'10 pla, per dia.

Una arada de pala, 0'40 pta. per dia.
Arades corrents, 0'20 pta. per dia.
Picasses, 0,10 pta i parpals 0'02 pta cada dia.

Peladora de metles, una pta. diaria.

Aquestes ventatjes com ja he dit siran mes groses, tant com major sigui la associació i llevors es precis tenir en conte una cosa i es, que els productes que veu el Sindicat sempre son garantits, si no son mes baratos que en el comerç, els adobs i altres gèneros susceptibles de falsificació en camvi son assegurats.

Pages

Memories

La Caixa Rural de Sant Juan ha editada pulcrement la Memoria Reglamentaria del Consell d'Administració acompanyada del Balanç i estat de cortes de tan honorífica entidad. Segons ella va quart creixen especialment els depòsits que casi han quadruplicat, Agraim l'exemplar enviat.

Iguament volem fer constar el nostre agraïment al *Crédit Balear* per haver nos obsequiat amb la *Memoria* que també ha editada de son estat a fi de l'any 1918 i el Balanç de tan notable entidad financiera qu'es honra de Mallorca.

CRÓNICA

DE CANOSTRA

METEOROLOGIA.—Durant aquesta quinzena hi ha hagut una partida de canvis atmosfèrics, del calor al fret, del humit al sec.

Hi ha hagut dies casi estivals amb un sol ardorós. Dos dies el 28 y el 29, amb brusca algunes estones, sense arribar a fer sahó. En canvi el dia trenta el matí feia sol i al capvespre devers les quatre mitxe caigué una forta pedregada, cobrint se la terre de calabruix gros ferm, hi havia grans com ametles.

AGRICULTURA.—La sequia persistent ha causat molt de mal a l'agricultura. Els sembrats peteixen set i tendran poca força per granar. Per aixó també s'han quedats petits. Per pitjor aquesta darrera pedregada per lo regular haurà causat mes mal que bé. Si Deu no hi posa sa ma poderosa, es molt probable una mala anyada.

ALTRES ARTICLES.—Segueix el nostre bon amic i paísà D. Juan Payeras, escriguen de ferm en «El Dia», de Barranquilla. Hem rebut un nou grapat de periódics que porten hermosos articles de la seua ploma. Nos ne congratulam.

AJUNTAMENT

Sessió ordinària de 2.ª convocatori del 18 de Febrer

Baix la presidencia de D. A. Femenias i amb l'assistencia dels retjidors J. Casellas i B. Alzina se celebra aquesta sessió en la qual s'acorda:

1.º Aprovar l'acta de l'anterior i ratificar l'extraordinaria celebrada per el sorteig dels mossos del actual reemplás.

2.º Nomenar els vecins P. Ginart Cursach, Gabriel Ginart Sard, Damià Vicens Gayà, Bartomeu Esteve payeras, Bartomeu Femenias Nicolau, Agustí Esteve Ginart, Gabriel Cursach Ginart i Climent Garau Pascual, perque examinin i dictaminin en la evaluació de les utilitat relatives a imobles que figuren continuades a cada contribuent en els repertiments generals i que se's abonin en el seu dia els treballs prestats.

3.º Aprovar els gastos del viatge a Ciutat fet pel Secretari, pels motius indicats en la sessió de dos del corrent que pugen 27 pts i pagar del capital d'imprevists.

4.º Aprovar la conta dels gastos del viatge fet a Manacor per el retjidor D. B. Alzina per assistir a la discussió i aprovació del pressupost de la Presó, rectificat de 1919-1920 que suma 12'50 pts. pagantle del capital d'imprevists.

5.º Aprovar una conta de'n Rafel Sancho Surda que puja 92 pts. import d'efectes timbrats servits a naquest Ajuntament duran l'any corrent pagant dita suma del Capital primer, art. según del vigent pressupost.

6.º Aprovar una conta del fusté Nicolau Casellas que sume 16'50 per material i treball empleat a la Sala abonant el seu import del Cap, corresponent del pressupost.

7.º Que els caminers lleuin l'acera transversal del carrer de la Rosa en la part del carrer de la Plassa.

8.º Que els caminers conduesquin a la calçada dels rentadors una aigó que surt quant plou molt devora l'abeurador de la carretera de Capdepera.

Sessió ordinària del 23 de Febrer

Amb l'assistencia del retjidors A. Femenias, J. Casellas, E. Espinosa, G. Carrió, B. Esteve, P. Lladrés, B. Riera i F. Picó el Sr. Batle va obrir la sessió.

Després de lletjida i aprovada l'acta de l'anterior se prengueren els següent acorts:

Adquirir per cedir a la Estació telegràfica un aparato telefonic per porer establir en ella el servici de conferencies, corresponent aixi a l'invitació del Qüefe Sr. Soriano i considerant una tal millora de molta utilitat pública.

Aprovar el repartiment del arbitre imposat a nels grifons particulars que prenen aigó de la canyaria municipal, corresponent al any actual de 1919.

Que en l'acte de clasificació declaració de soldats que tendrà lloc el proxim diumenge D. Guillem Blanes Massanet metje municipal, practiqui les operacions de regoneixement i vacuna i que D. Bartomeu Esteve Payeras, Sargent llicenciat absolut del Exerceit, practiqui les operacions de talla i que les sigui abonada a cada hu la cantidad consignada en el vigen pressupost.

Aprovar totes les reclamacions formulades a la prestació personal del corrent any, menos 23

Que la vecina d'aquesta vila Aina Lliteras Surda acompanyi i entregui a nels directores de la Casa de Misericordia, els nins Bárbara i Mateu Pastor Garau de 10 i 7 anys respectivament i a nels de l'oclusa als nins Guillem i Pere Bernat Lliteras de 6 i 4 anys respectivament, admesos en dita establiments per la Excm. Comisión Provincial según acort pres en sessió de 18 del corrent mes, pagant els gastos de viatge, 25 pts. del capital d'imprevists.

Nomenar al Sr. Batle, Comisari municipal de Sanitat perque d'acort amb els metjes de la localitat prenguin les mides necessaries perque no se torni reproduir, com ha succeit a altres bandes l'epidemia gripal.

(Continuad)

XARIPA.—Hem lletgit a "La Vanguardia", de Barcelona que es estada agraçada en un sorteig, una pólisa per Pianoles suscrita pe'l nostre amic el medge don Rafel Q. Blanes Blanes. Sia enhorabona.

BARCA A LA MAR.—Als nous assillers qu'a Calarratjada de Cadpera ha fet la raó social Ferragut, Grau i Cia. s'hi ha construït un hermosa barca de dos-cents tonelades. Està ja acabada i la festa de la botadura tengué lloc el diumenge primer de maig, día quatre.

En el número quivé parlarem d'aquesta festa.

EXCURSIO.—L'exgovernador de Ciutat Sr. Ruiz Valeriano, vengué la setmana passada per visitar els llocs més vistosos de la Comarca, Calarratjada i les Coves. L'acompanyà D. Juan March, dinant a la casa recent construïda a Calarratjada per aquest senyor.

ALTRA EXCURSIO.—D'excursió per l'Ermita de Betlem vengueren els Vicaris de St. Llorens des Cardessar i de Son Servera que reunits amb el Rector d'aquí anaren apasar una nit i un dia en aquella soledat.

PERMISSOS.—El primer batle de la vila D. Bartomeu Esteva, demanà i conseguí de l'Ajuntament permis per dos mesos. Igualment feu el primer tinent don Andreu Femenies; i el segon tinent don Juan Casellas s'es quedat batle accidental. En els quinze dies que es estat encarregat del comandament ha donat proves d'energia i rectitut, tant en lo fer cumplir els acords de la Junta de subistències com en altres. En la que mereix l'aplaudiment més sincer de tothom es en la qüestió del joc. Apenes encarregat reuní els cassiners i les digné que sabia que se jugava i les pregava a les bones que hu deixasen anar. Per ara ho ha conseguit. El felicitam.

DESPEDIDA.—S'ha despedit de nosaltres per tornarsen a Barcelona a ocupar el seu carreg el nostre amic i col·laborador D. Daniel Cano Cantallops, telegrafista que vengué convalescent de la grippe. S'en va ja refet totalment, lo que celebrám de tot cor.

NOVEL·LA NOVA.—El darrer número de Novel·la Nova, publica l'interessant episodi novelesc "Roses de tot l'any, Son preu 10 céntims.

DESGRACIA.—El criat de la casa dels Olors l'amon Biel tengué la desgracia de caure del carro, i se rompé la clavicula de l'espatla dreta. Sentim sa desgracia.

PAN CARITAS.—El dia del Angel com es costum veia casi tothom sortí a fer las vegas. Moltíssims d'artanecs se trasladeren a Calarratjada per veure sa barca. El dia ne afavorí.

L'HORA OFICIAL.—Seguin sense canviar l'hora Anam per ara una hora darrera tots els demés pobles d'Espanya. ¡Si que se diu anar enrera.

DIFUNTA.—Dia 26 d'Abril morí cristianamen com va viure na J. Maria Terrassa Font [a] Terresseta. Amb son testament deixa sa casa a l'Associació de Obreres de Sant Josep i una cantitat per les obres precises. Afavoreix els pobres i les monges, el Culte del Sagrari i deixa además unes Coranta Hores perpetues en el Convent. Aquestes se celebren aqueixa setmana. Ha passat fent be, i ha volgut que aquest be seguís després de morta. Era una anima gran, qui estimava de cor l'institució de que era activa secretaria. Ho ha demostrat. Den li pagui sa caritat i doni a la seua anima el premi dels justs. R. I. P.

ALTRE DIFUNT.—També ha passat a l'eterna vida, en Gabriel Massanet [a] Porret. Ben educat religiosament formave part de casi totes les Confreries i associacions piadoses de la vila en les que casi sempre ocupava carregs importants. Es estat President de la Adoració Nocturna i mestre de novicis dels Terciars de San Francisc. Fou sempre suscriptor de LLEVANT. Era amic de tot lo bo.

Deu el tenga a la gloria i doni a sa desolada mare el consol necessari per soportar tal pèrdua.

CORRESPONDENCIA

MUSSOLET.—De complet acort.

L'AMO DE SA CLASTA.—Avui va lo vostro. Benissim i endavant.

M. L.—Be; company. —Animausvos a escriure molt que hu feréu be. Enviausmés sovintet.

J. LL.—Se coneix que hu lletgit. Vos ho publicam però convé pulir un poc més els treballs encara, abans de dar-los al públic.

M. JOY.—Vos hum escrit per correu dues vegades i no contestau. A veure si dau senyals de vida.

REGISTRE

NAIXEMENTS

Mars. 9.—Antoni Capó Rotger.
" 15.—Antonia Amorós Pastor.

" 16.—Juan Salas Guiscafré.
" 30.—Francisco Tous Llinàs.
" 30.—Francisca Ginart Quetglas.
" 30.—Bartomeu Sancho Miquel.
" 30.—Miguel Perelló Sancho.
" 30.—Mateu Nicolau Sancho.
Abril. 2.—Antonia Sancho Gayá
" 6.—Victoria Rebollo Vallis
" 6.—Maria Esteva Rosselló
" 9.—Lluïsa Luengo Barrio
" 11.—Xerafina Amengual Sureda
" 13.—Margalida Casellas Sancho.
" 19.—Miquel Llodrá Pascual
" 19.—Montserrat Santandreu Cantó
" 19.—Juan Ferrer Rayó,
" 24.—Jaume Nadal Nadal
" 26.—Margalida Vaquer Pol

Resum: 10 nins i 9 nines. Total 19.

MATRIMONIS

Abril. 1.—D Llorens Tous Vives (a) de S'Estepà amb Doña. Maria Nabol Sancho (a) de Xiclati.
" 16.—Bernat Roca Lladó, de fora poble, amb na Maria Estelrich Fernandez (a) Llampa.

Total 2.

MORTS

Mars. 18.—Patonia arceló Vadell (a) Santanyinera, viuda de 84 anys, de cardiopatia.
" 25.—D. Miquel Sureda Sureda (a) Refalé fadri de 74 anys d'assístolia.
" 31.—Bartomeu Llabrés Servera (a) Capell casat de 35 anys, de tuberculossi pulmonar,
Abril. 3.—Jaume Llabrés Carrió (a) Fena casat de 72 anys de bronquitis crònica.
" 4.—Jaume Lliteras Carrió (a) Mostel, viudo de 77 anys, de debilitat senil.
" 11.—Climent Bernat Escanelles (a) des Moli, fadri de 19 anys, negat.
" 12.—Catalina Massanet Flaquer, viuda de 85 anys, de debilitat semil.
" 13.—Antoni Mesquida Guiscafré (a) Falabart de 83 anys, de debilitats semil.
" 26.—Jnana Mla. Terrassa fadrina de 51 anys, d'hiposístolia.
Maig. 4.—Gabriel Massanet Fornés (a) Porret de 43 anys, d'insuficiencia cardiaca.

Resum: 7 homes i 3 dones. Total 10

AUBATS

Mars. 18.—Juan Pastor Planisi (a) Gatova.
" 18.—Sebastià Moll Terrassa.

Total: 2

GRAN COLMADO ARTANENC d'en GUÍEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licors, dolces, galletas, etc., etc. • Grandíós surtít de Perfumeria

Aquesta casa es s'única depositaria dins Artá del ANÍS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: **CARRÉ de PALMA, 3 ARTA**

L'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsavol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Palma, núm. 3 • Despaig a Palma: Estanc d'es Banch de s'Oll

Grandes Almacenes

: *San José* :

de

Vda. Ignacio Figuerola

Sastreria Camiseria Merceria Zapateria Pañeria
Laneria Pañoleria Lenceria
Géneros de Punto Sederia, Artículos para Viaje
OBJETOS DE REGALO

Depósito de máquinas parlantes
— PATHEFONO —

— PRECIO FIJO —

Brondo, 7 9, 11. Róme, 118 • Teléfono, 217

¡AVIAT! :: ¡AVIAT!

ES SAQUEO DE SA PLASA

Sainete històrich - bilingüe
emb'un acte, original

d'en Jaume Palmer

(Autorisada per la Censura Governativa)

NOVEDATS - NOVEDATS

Visitau la tenda de

Ca ses massetes

Mont hi trobareu arti-
cles d'aseri, Merce-
ria, Perfumeria, i ju-
guetes per tots gust

Carré de Palma, 15

Llorens Garcies

OBERTA A TOTES HORES

Vins i alxarops medicinals
Alxarops de oues del Dr. Morey
preparat amb erba ouquera d'ARTA
PLASSETA DIES MARXANDO

GRAN BOTIGA

AMB GENERO DE TOTA CASTA I A TOT PREU;
— CALSAT FI I DE MODA —

A CANA VIVES

CARRÉ DE PARROQUIA, 1

CAP BOTIGA

VEN EN MILLOS CONDICIONS QUE SA D'EN

Juan Vicens (a) Jan

Tota casta d'articles, comestibles, galletas, etc.
ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. GAGGIO

ENTE DEPOST DE MAQUINES DE COSIR

PAPPI I AUCONS

Com també tota casta d'instruments musicals. Bandurries, Guiterres, etc.

DIRECCIO: :: ALCARIOT, 3

Ebanisteria

**Magatsem
de motbles**

D'EN

*Miquel
Morey*

Parroquia, 7

- ARTA -

**RONDAIES
DE MENORCA**
per

Andreu Ferrer

Un volum 2 Pesates
en 4.

DEMANAULES A LA LIBRERIA DE

FERRER I SUREDA

ARTÀ

an aquesta administració
podreu encarregar
tota casta de

IMPRESOS

Se serveixen amb prontitut

**LIBRERIA, PAPELERIA
I CENTRE de SUSCRIPCIONS**
DE

Ferrer i Sureda

qui trobareu paper de tota casta a la menuda i en gros, plocs
llibretes, tintes, llapiceria, etc. etc.

llibres escolars i religiosos

— A PREU DE CATALEG —

s'encomanda tota casta en tota puntualitat

QUATRE CANTONS, 3 ARTA

Ensaimades i Panets

En lloch se troben millós que a la

Panaderia Victoria

ESFORNOU

Miquel Roca Castell

A sa botiga heu trobareu
sempre pans, panets,
galletas, bescuits,
rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Netadat, prontitut, i economia

DESPAIG Carré de Palma 3 bis. ARTA